

зителни цвърчения. Пръста се топи под огнените целувки на слънцето. Ни весел лъх над прегорелите ниви, ни радостен стон сред зелените вейки на клюмналите дървета.

Постта остана назад, а трябва да се жъне: ще свършим до довечера, та утре рано, ако е живот и здраве, да минем на друга нива. Навеждаме се и почваме. Потта къпе пламналите лица, облива зачервените плещи, попива въ ризите и избива на гърба въ бял, ситен прах. Това е солта на нашата кръв. Напразно изпаряват моретата и я трупат на грамади, напразно я копаят и извличат през хладни и дълбоки галерии! — отворете си очите и погледнете: земята се разлага, земята воня, умира! Свалете ризите от гърбовете си, мои прегърбени деди и баби, мои бедни бащи и майки, мои братя и сестри — и изтърсете солта на вашата кървава мъка върху разложеното тяло на майката земя! Само тъй ще зарастнат дълбоките ѝ рани, само тъй ще настъпи щастие, мир и любов под това безчувствено необятно небе! . . .

— Хей, дядка, ние сме роби!

Дядо Иван отпуска сърпа, поглежда ме из под дебелиите си рунтави вежди и една дълбока въздишка се откъртва из уморените му старчески гърди.

— Тъй си е вървяло, сине мой — започва той мъдро и наставнически — тъй си е вървяло и тъй ще си върви. През турско бехме рекли *аман* и жадувахме да се освободим. Като че ли някой щеше да ни сложи на пух и коприна. Даде Господ — освободихме се. Що? Видяхме ли хубаво? Които си бяха вредени преди — вредиха се още по-добре. Които преди бяха съ турци и изедници — станаха министри и началници. Ние — рая си бехме и рая си*